

ਮਿਠਿੜੀ ਮੁਰਕ

ਹਿਨ ਸਥਕ ਮੌਂ ‘ਮੁਰਕ’ ਨਾਲੇ ਨਿਵਾਣੀਅ ਜੀ ਗਾਲਿਹ ਆਹੇ। ‘ਮੁਰਕ’ ਕੀਅਂ ਗ੍ਰੇਬ ਬਾਰਨਿ ਖੇ ਸੇਖਾਰੇ ਥੀ। ਕੀਅਂ ਤਨਨਿ ਬਾਰਨਿ ਮੌਂ ਕਿਤਾਬ ਏਂ ਕਾਪਿਯੂਂ ਵਿਰਹਾਏ ਥੀ। ਹਿਨ ਸਥਕ ਮਾਂ ਅਸਾਂ ਦਾਨ ਡਿਧਣ ਜੋ ਨਾਓਂ ਤਰੀਕੇ ਸਮੁੱਝਾਂਦਾਸੀਂ।

ਸਿਖਣ ਜਾ ਨਤੀਜਾ

ਹਿਨ ਸਥਕ ਖੇ ਪਫ਼ਣ ਖਾਂ ਪੋੜ ਸ਼ਾਗਿਰਦ-

- ਪੱਛਿੰਜੇ ਆਸਪਾਸ ਥੀਂਦ੍ਡ ਵਾਕ਼ਅਨਿ ਜੇ ਬਾਰੀਕਿਯੁਨਿ ਬਾਬਤ ਪੱਛਿੰਜੋ ਰਦਅਮਲ ਜਾਹਿਰ ਕਨਿ ਥਾ।
- ਕਹਾਣੀ ਪਢੀ ਤਵਲੀਮ ਜੀ ਅਹਿਮਿਧਤ ਸਮੁੱਝੀ ਦੋਸਤਨਿ ਸਾਂ ਗਾਲਿਹ ਬੋਲਹ ਕਨਿ ਥਾ।
- ਸਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮੁਦਨਿ ਤੇ ਇਜ਼ਿਹਾਰੁ ਕਨਿ ਥਾ।
- ਫ਼ਿਲ ਜੀ ਮਾਨਾ ਸਮੁੱਝੀ ਮਿਸਾਲ ਬੁਧਾਈਨਿ ਥਾ।

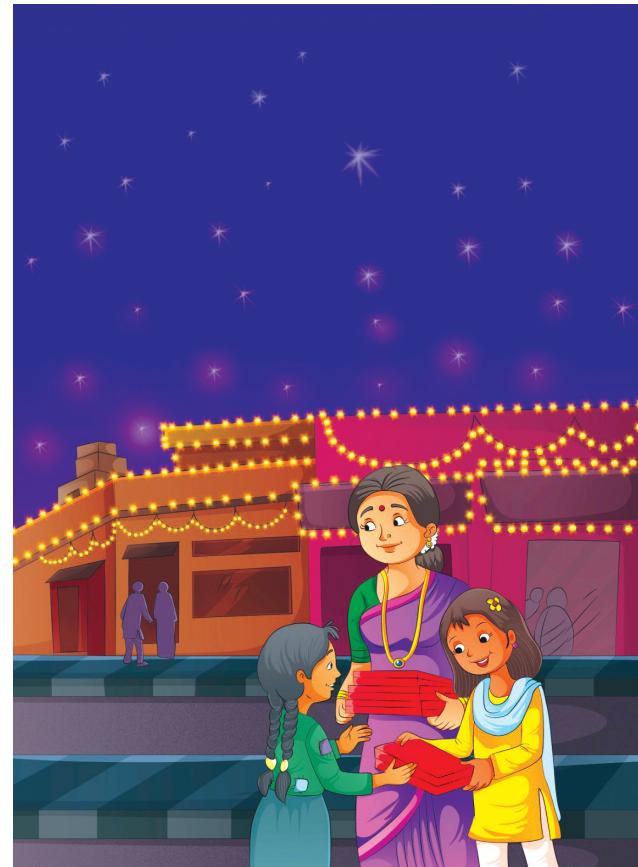
3.1 ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਥਕ

ਮੁਰਕ ਜੀ ਮਮੀ ਪਾਪਾ ਬੁੰਈ ਨੌਕਿਰੀ ਕੰਦਾ ਹੁਆ। ਬੁੰਈ ਪਫ਼ਿਲ ਲਿਖਿਯਲ ਏਂ ਦਿਧਾਲੂ ਹੁਆ। ਸਿਫ਼ ਮੋਕਲ ਵਾਰੇ ਡੀਂਹੁੰ ਘਰ ਮੌਂ ਰਹਦਾ ਹੁਆ। ਮੁਰਕ ਮੋਕਲ ਵਾਰੇ ਡੀਂਹੁੰ ਪੇਈ ਮਾਉ ਖਾਂ ਸੁਵਾਲ ਕੰਦੀ ਹੁੰਈ। ਸਦੱਸਿ ਮਾਡ ਜਸੋਤੀ ਬਿ ਖੁਸ਼ੀਅ ਵਿਚਾਂ ਲਾਡਲੀ ਧੀਅ ਖੇ ਪੇਈ ਜਵਾਬ ਡੀਂਦੀ ਹੁੰਈ। ਖੇਂਸਿ ਲਿਖਣ ਪਫ਼ਣ ਜੋ ਡਾਫ਼ੋ ਸ਼ੈਕ੍ਕੁ ਹੁਆਂ, ਪੇਈ ਮਹਿਨਤ ਕੰਦੀ ਹੁੰਈ।

ਅਜੁ ਜਸੋਤੀ ਡਾਢੀ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਈ।
 ਡਿਆਰੀਅ ਜੇ ਮੋਕਲੁਨਿ ਕਰੇ ਪੱਹਿੰਜੀ
 ਲਾਡਲੀ ਧੀਅ ਖੇ ਸ੍ਰੂਖਿਡਿਧੂ ਏਂ ਮਿਠਾਯੂਂ
 ਖੜੀਦੇ ਡਿਧਣ ਲਾਇ ਮਾਰਕਟ ਵਠੀ ਵੇਈ
 ਹੁੰਈ। ਘਰ ਬਿਟਿਧੂ, ਰੋਡ ਰਸਤਾ, ਦੁਕਾਨ
 ਡਿਆਰੀਅ ਜੀ ਰੋਸ਼ਨੀਅ ਸਾਂ ਜਗਮਗਾਏ
 ਰਹਿਥਾ ਹੁਆ। ਖੜੀਦਾਰੀ ਕਰੇ ਜਭਹਿਂ ਵਾਪਸ
 ਵਰੀ ਰਹਿਥਾ ਹੁਆ ਤ ਚੌਵਾਟੇ ਤੇ ਗੁਢੀ
 ਬਤੀਅ ਕਰੇ ਹੁਨਨਿ ਜੀ ਕਾਰ ਬੀਹਿਜੀ
 ਵੇਈ। ਤਨ ਵਕਿਤ ਹਿਕਿਡੀ ਨਫਿਡੀ
 ਬਾਲਿਕੀ ਫਾਟਲ ਮੇਰਾ ਕਪਡਾ ਪਹਿਰਿਧਿਲ, ਹਥ ਜੋਡੇ ਚਵਣ ਖੇਨਿ ਲਗੀ “ਕੁਝੁ ਖਾਇਣ ਲਾਇ ਡਿਧੋ ਨੀ.... ਮਾਂ
 ਖੇ ਬਿ ਡਿਧੋ।”

ਮੁਕ ਜੇ ਮਮੀਅ ਕੁਝੁ ਮਿਠਾਈ ਜਾ ਦਬਾ ਵਰਿਤਾ ਹੁਆ, ਤਨਨਿ ਮਾਂ ਹਿਕੁ ਪੈਕੇਟ ਤਨੀਅ ਛੋਕਿਰੀਅ
 ਖੇ ਡਿਨਾਈ। ਗ੍ਰੀਬ ਬਾਲਿਕੀਅ ਜੇ ਅਖਿਧੁਨਿ ਮੌਂ ਚਮਕ ਅਚੀ ਵੇਈ। ਖੁਸ਼ੀਅ ਵਿਚਾਂ ਠੇਂਗ-ਟਪਾ ਡੁੰਦੀ ਪੱਹਿੰਜੀ
 ਮਾਡ ਵਟਿ ਡੋਡੀ ਵੇਈ।

ਮੁਕ ਪੱਹਿੰਜੀਅ ਮਾਡ ਖੇ ਚਯੋ, “ਮਮੀ, ਹੀਅ ਕੇਤਿਰੀ ਨ
 ਖੁਸ਼ ਥੀ ਆਹੇ।” ਸਂਦਸਿ ਮਾਡ ਚਯੋ, “ਮਿਠਿਡੀ, ਅਹਿਡਨਿ
 ਡਿਣਨਿ ਵਾਰਨਿ ਤੇ ਗ੍ਰੀਬਨਿ ਖੇ ਦਾਨ ਡਿਧਣੁ ਘੁਰਿਜੇ, ਖਾਈ
 ਕਰੇ ਆਸੀਸ ਕੰਦਾ।”

ਮੁਕ ਜੇ ਕੋਮਲ ਮਨ ਮੌਂ ਮਾਡ ਜੀ ਨਸੀਹਤ ਸਮਾਇਜੀ
 ਵੇਈ।

ਸਕੂਲ ਮਾਂ ਵਾਪਸ ਵਰਦੇ ਹਿਕ ਡੁੰਹੁੰ ਮੁਕ ਤਨ ਗ੍ਰੀਬ
 ਛੋਕਿਰੀਅ ਖੇ ਰੰਗੀਨ ਤਸਵੀਰੁਨਿ ਵਾਰੇ ਕਿਤਾਬ ਵਠੀ
 ਡਿਨੋ ਏਂ ਖੇਚਿ ਚਯੋ, “ਤੂਂ ਅ, ਬ, ਸ ਵਾਰੇ ਕਿਤਾਬੁ
 ਪਢਦੀਅਂ?”

ਤਨ ਬਾਲਿਕੀਅ ਬਿ ਖੁਸ਼ੀਅ ਵਿਚਾਂ ਕਿਤਾਬੁ ਵਠਦੇ ਮੁਕ
 ਖੇ ਚਯੋ, “ਦੀਦੀ, ਤੂਂ ਸੂਂਖੇ ਅ, ਬ, ਸ ਸੇਖਾਰੀਂਦੀਅਂ?”

ਮੁਕ ਚਯੋ, “ਹਾ, ਤੋਖੇ ਜੁੜ੍ਹੁ ਸੇਖਾਰੀਂਦਿਧਸਿ।”

ਇਹ ਸ਼ਕੂਲ ਖਾਂ ਵਾਪਸ ਵਰਦੇ ਸੁਰਕ ਹਰ ਰੋਜੁ ਹਿਕੁ
ਅਖਰੁ ਤਨ ਗੁਰੀਬ ਛੋਕਿਰੀਅ ਖੇ ਸੇਖਾਰਣੁ ਸ਼ੁਰੂ
ਕਧਾ। ਹਰ ਰੋਜ ਹੂਅ ਬਿ ਸ਼ੌਕ ਵਿਚਾਂ ਇੱਤਜ਼ਾਰ ਮੇਂ
ਕੇਠੀ ਹੂਂਦੀ ਹੁੰਈ। ਸੁਰਕ ਖੇ ਈਂਦੀ ਡਿੱਸੀ, ਡੋਡੇ ਪਾਏ
ਸੰਦਸਿ ਭਰਿਸਾਂ ਈਂਦੀ ਹੁੰਈ। ਤਨ ਛੋਕਿਰੀਅ ਨ ਸਿਰਫ਼
ਪੱਹਿੰਜੋ ਨਾਲੋ, ਪਰ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਜੋ ਨਾਲੋ ਏਂ ਕੇਤਿਰਾ
ਬੈਤ ਬਿ ਸਿਖੀ ਵਰਿਤਾ। ਰੌਂਸੇ ਤੇ ਨ ਸਿਰਫ਼ ਹੁਨ, ਪਰ
ਯੂਧਿਅਤ ਜੇ ਬਿਧਨਿ ਬਾਰਨਿ ਬਿ ਬੈਤ ਸਿਖੀ
ਵਰਿਤਾ ਏਂ ਗਾਏ ਕਰੇ ਪਿਧਾ ਬੁਧਾਈਦਾ ਹੁਆ।

ਕਕਤੁ ਗੁਜ਼ਿਰਣ ਲਗੇ। ਡੀਂਹਾਂ ਏਂ ਮਹੀਨਾ ਗੁਜ਼ਿਰਣ
ਲਗਾ। ਡਿਆਰੀਅ ਜੋ ਡਿਣੁ ਮੋਟੀ ਆਯੇ। ਸੁਰਕ ਜੇ
ਮਮੀ ਡਿਆਰੀਅ ਜੇ ਮੋਕਲੁਨਿ ਮੇਂ ਕਰੀ ਪੱਹਿੰਜੀ ਸਥਾਨੀ ਮਿਠਿਡੀ ਧੀਅ ਖੇ ਮਿਠਾਧੂਂ ਏਂ ਸੂਖਿਡਿਧੂਂ ਵਠੀ ਡਿਧਣ
ਲਾਇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵੇਈ।

ਸੁਰਕ ਪੱਹਿੰਜੀ ਮਮੀਅ ਖੇ ਚਧੋ, “ਮਮੀ, ਤਵਾਂ ਜੇਸੀਂਤਾਈ ਮਿਠਾਧੂਂ ਵਠੋ, ਮਾਂ ਸਾਮ੍ਹੁਂ ਦੁਕਾਨ ਤਾਂ ਸੂਖਿਡਿਧੂਂ
ਵਠੀ ਥੀ ਅਚਾਂ।”

ਹੂਅ ਬਾਰਿਡਨਿ ਜੇ ਸੂਖਿਡਿਧੂਨਿ ਵਾਰੇ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਕਬੀ ਸ਼ਾਂਤ ਤਸਵੀਰੁਨਿ ਵਾਰਨਿ ਕਿਤਾਬਨਿ ਜਾ ਪੈਕੇਟ
ਖੜੀਦ ਕਰੇ ਆਈ। ਰੰਗ ਬਿਰੰਗੀ ਪਨਨਿ ਮੇਂ ਕੇਵਿਧਿਲ ਸੂਖਿਡਿਧੂਨਿ ਜਾ ਪੈਕੇਟ ਡਿੱਸੀ ਹੁਨ ਜੀ ਮਾਤ ਪੁਛਿਥੋ, “ਇਹੋ
ਕਹਿਡਿਧੂਂ ਸੂਖਿਡਿਧੂਂ ਖੜੀਦ ਕਧੂਂ ਅਥੇਈ? ਡਿਸਾਂ ਤ।”

ਸੁਰਕ ਚਧੋ, “ਮਮੀ, ਮਾਂ ਤਵਾਂ ਖੇ ਪੋਝ ਬੁਧਾਈਦਿਧਿਸਿ।”

ਘਰ ਵਾਪਸ ਵਰਦੇ ਚੌਕਾਟੇ ਤੇ ਯੂਧਿਅਤ ਭਰਿਸਾਂ ਬੀਹੀ ਸੁਰਕ ਚਧੋ, “ਮਮੀ, ਮੂਂ ਸਾਂ ਗੜੁ ਹਲੋ ਨ।”

ਜਸੋਤੀਅ ਜੇਕੇ ਮਿਠਾਈ ਜਾ ਪੈਕੇਟ ਵਰਿਤਾ ਹੁਆ, ਤਿਨੀ ਮਾਂ ਗੁਰੀਬ ਬਾਰਨਿ ਖੇ ਡਿਧਣ ਲਾਇ ਹਿਕੁ ਪੈਕੇਟ
ਖੰਧੋ।

ਸੰਦਸਿ ਮਾਤ ਚਧੋ, “ਮਿਠਿਡੀ, ਅਹਿਡਨਿ ਡਿਣਨਿ ਵਾਰਨਿ ਤੇ ਗੁਰੀਬਨਿ ਖੇ ਦਾਨ ਕਰਣੁ ਬੁਰਿਜੇ। ਖਾਈ ਕਰੇ
ਆਸੀਸ ਕੰਦਾ।”

ਸੁਰਕ ਚਧੋ, ‘ਮਮੀ, ਮਿਠਾਈ ਨ ਖਪੇ।’

ਹੇਡਾਂਹੁੰ ਬਾਰ ਬਿ ਖੁਸ਼ੀਅ ਵਿਚਾਂ ਇੱਤਜ਼ਾਰੁ ਕਰੇ ਰਹਿਧਾ ਹੁਆ। ਤਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਹੁਨ ਪੱਹਿੰਜੇ ਥੇਲਹੇ ਮਾਂ ਰੰਗ ਬਿਰੰਗੀ
ਪਨਨਿ ਮੇਂ ਕੇਵਿਧਿਲ ਰੰਗੀਨ ਤਸਵੀਰੁਨਿ ਵਾਰਨਿ ਕਿਤਾਬਨਿ ਜੂਂ ਸੂਖਿਡਿਧੂਂ ਗੁਰੀਬ ਬਾਰਿਡਨਿ ਮੇਂ ਵਿਰਹਾਇਣੁ ਸ਼ੁਰੂ ਕਧੂਂ।

मुर्क चयो, “ममी! डियारी ते मां किताबनि जा पैकेट थी दान करियां। तव्हां ई चयो हो न, त विद्या जो दान सभ खां वडो दान थींदो आहे।”

जसोतीअ पॅहिंजीअ मिठिडीअ मुर्क खे छिके करे छातीअ सां लातो। दीपकनि जी माला सां गडु रंग बिरंगी फटाकनि ऐं फुलझडियुनि तुर्त ई आकास सां गडु बारिडीनि जे चेहरे ते नूरु फहिलाए छडियो। अंधियारो मिटाए, इल्म जी रोशनीअ सां तन मन ब्रहकाए छडियो।

(वीना शृंगी)

3.2 अचो त समझूँ

चयो वेंदो आहे त ‘विद्या दान, उत्तम दान’। विद्या याने इल्म जी तमाम घणी अहमियत आहे। इल्म बिना इंसान इंए आहे, जीअं रोशनीअ बिना डीओ। इल्म सबब इंसान बुरायुनि ऐं सुठायुनि में फळ्कु समुझी सधे थो ऐं सही राह ते हले थो। इल्मु जेतिरो फहिलिजंदो, ओतिरो ई समाज में सुधारो ईदो ऐं देश जी तरकी थींदी। असां जो फळ्ज आहे त पाण बि पढूं ऐं बियनि खे बि पढायूं, पाण सिखूं ऐं बियनि खे सेखारियूं। इहा ई जज्बात हिन कहाणीअ में समायल आहिनि।

तव्हां डिठो त मुर्क जी माता मुर्क खे केतिरा ई गुण सेखारे थी। दान डियण जा जुदा जुदा रूप आहिनि, पर सभ खां उत्तम दान आहे विद्या दान। मुर्क इहो गुणु समुझी गळीब बारनि खे बैत ऐं लिखणु पढणु सेखारे थी।

भाषा जो इस्तेमाल

लिखणु, पढणु, गाल्हाइणु, पंधु करणु वगैरह इहे लफळ को न को ‘कमु’ डेखारीनि था। अहिडीनि लफळनि खे व्याकरण में ‘फळ्लु’ चइबो आहे। इन्हनि लफळनि मां हुअण, करण, सहण जी माना निकिरंदी आहे।

हेठि डिनल जुमिलनि में लीक डिनलु लफळ ‘फळ्ल’ आहिनि।

- (i) असां पाणी पीऊं था। (पीअणु)
- (ii) राजेश क्रिकेट रांदि कई। (रांदि करणु)
- (iii) तव्हां दरवाजे खोलियो। (खोलणु)
- (iv) राजा चोर खे सजा डिनी। (डियणु)

सबकं बाबत सुवाल 3.1

1. सही जबाब चूँडे लिखो :

(i) मुर्क खे शौकु हो :

(अ) लिखण पढण जो (ब) घुमण जो (स) तरण जो

(ii) कहिडे डिण जो ज़िक्रिरु थियलु आहे?

(अ) होली (ब) डियारी (स) क्रिसमस

(iii) मुर्क सूखिडियुनि वारे दुकान तां खरीद कया :

(अ) रांदीका (ब) मिठायूं (स) रंगीन तस्वीरुनि वारा किताब

मशिगूलियूं 3.1

(1) वडनि सां कडहिं कंहिं बुढा आश्रम में वजो ऐं बुजुर्गनि सां मिलो।

(2) बिया कहिडा सुठा कम करे सघिजनि था, उन्हनि बाबत लिखो।

तक्हीं छा सिखिया

- विद्या दान उतम दान आहे।
- ग़रीबनि जी मदद करणु घुरिजे।
- दान डियण जा जुदा जुदा रूप आहिनि।
- डियारीअ जो डिणु कीअं मल्हाइबो आहे।

वैदीक ज्ञान

असांजो भारत महान् देश आहे। हिन गुलदस्ते में जुदा जुदा धर्मनि, जातियुनि, ब्रोलियुनि जा गुल समायल आहिनि। असां सभु गडिजी केतिरा ई डिण मल्हाईदा आहियूं। डियारी हिंदुनि जो मुख्य डिणु आहे। इन खां सवाइ होली, मकर संक्राति, शिवरात्रि, गणेश चोथ, दसहिडे, दुर्गा पूजा, ओणम, पोंगल, रखिडी बँधन, ईद, लाल लोई, बुद्ध पूर्णिमा, महावीर जयंती, गुरु प्रभ, क्रिसमस, नवरात्रा, बिहू, गुरुनानक जयंती, वेसाखी, जन्माष्टमी, इहे डिण पिण मल्हाया वेंदा आहिनि।

अचो त सिंधी डिणनि एं रवायतुनि बाबत कुझु ज्ञान हासिल करियूं :

चेटी चंदु

महालक्ष्मीअ जा सागिड़ा

जणिया

टीजिडी

अखण टीज

अन्न मटियो

तिरमूरी

थधिडी

लाल लोई

वडी ग्यारस

सबकं जे आखिर जा सुवाल

1. हेठियनि सुवालनि जा जवाब हिक सिट में डियो :

- मुर्क जी माउ जो नालो छा हो?
- मुर्क जी माउ धीअ खे मार्केट में छो वठी वेई?
- डिणनि वारनि ते छा करणु घुरिजे?
- वडो दानु कहिडे आहे?
- नंदिडी ब्रालिकीअ मुर्क खां छा सिखी वरितो?
- मुर्क कहिडियूं सूखिडियूं ग्रीब ब्रारनि में विरहायूं?

2. हेठि डिनल जुमिला कंहिं चया आहिनि? चौकुंडे में जवाब लिखो :

मिसालु : “अहिडनि डिणनि-वारनि ते गऱीबनि खे दान डियणु घुरिजो।” मुर्क जे माउ

- (i) “कुन्हु खाइण लाइ डियो नी।”
- (ii) “दीदी, तूं मूळे अ, ब, स सेखारांदीअं?”
- (iii) “ममी, मिठाई न खपे�।”

3. जोडा मिलायो :

(i) उथणु	(अ) टिप्पणु
(ii) लिखणु	(ब) विहणु
(iii) खाइणु	(स) चलणु
(iv) हलणु	(द) पढणु
(v) नचणु	(य) पीअणु

4. ब्रेकेट मां मुनासिब जवाब चूंडे लिखो :

(कपडा, कापी, कार, डीओ, मिठाई, सूखिडी, किताबु)

- (i) खाइण लाइ-
- (ii) पढण लाइ -
- (iii) लिखण लाइ-
- (iv) डियण लाइ-
- (v) पाइण लाइ-
- (vi) मुसाफिरी करण लाइ-

5. हेठि डिनल लफऱ्यनि सां लाग्यापो रखंडे लफऱ्य ब्रेकेट मां चूंडे लिखो :

मिसालु : वक्त (साल, मिठाई, सूखिडी)

जवाबु : साल

(i) किताब (मोबाईल, इलमु, दरवाजे)

जवाबु :

(ii) मार्कट (मुसाफिरी, अबोझाई, खरीदारी)

जवाबु :

(iii) ग्राढी बती (किताब, कापी, सिग्नल)

जवाबु :

(iv) सूखिडी (जनम डीहुं, दरी, आसमान)

जवाबु :

(v) रस्तो (कार, हवाई जहाज, बेडी)

जवाबु :

6. सही जबाब चूंडे लिखो :

(i) मुर्क जा ममी पापा बुई नौकिरी कंदा हुआ। इहो जुमिलो आहे :

(अ) हाकारी (ब) नाकारी (स) सुवाली

(ii) रुग्यो साल में हिकु भेरो ई छो? इहो जुमिलो आहे :

(अ) हाकारी (ब) नाकारी (स) सुवाली

(iii) गऱीब बालिकीअ जे अखियुनि में अची वेई :

(अ) रोशनी (ब) चमक (स) ऊंदहि

(V) मुर्क गरीब बारनि खे डिना :

- (अ) तस्वीरनि वारा किताब (ब) मिठाई जा पैकेट (स) रुपया

7. हेठी 'सिफृति' एं 'इस्मु ज़ाति' जो हिकु जोडो डिनल आहे। मिसाल मूजिबु लफ़्ज़ लिखो:

मिसालु : तंदुरुस्तु - तंदुरुस्ती

- (i) जवानु -
(ii) ख़राबु -
(iii) माइटु -
(iv) साहिबु -

8. हेठि डिनल जुमिलनि मां फ़इल ग्रोल्हियो ऐं ब्रेकेट में उन फ़इल जो असुली रूपु लिखो :

जुमिलो असुली रूप

मिसालु : असां कार में विहूं था। (विहणु)

- (i) राम अंबु खाधो। ()

(ii) सुनीता ख़तु लिखे थी। ()

(iii) उहे बाज़ार वजनि था। ()

(iv) मुंहिंजो पिता सुभाणे मुंहिंजे लाइ सूखिड़ी आणींदो। ()

(v) शादीअ लाइ मूँ नवां कपड़ा ख़रीद कया। ()

(vi) मुंहिंजी माता मंदिर मां अचे थी। ()

(vii) मां भजन बुधां थो। ()

(viii) मुंहिंजो दोस्तू नचे थो। ()

9. हेठी डिनल 'सिफति' वारनि लफ्ज़नि ते गोलू पायो :

- (i) सुठो, मां, ताजमहल
 - (ii) हरेश, तूं, गाढ़े
 - (iii) तब्हां, छोकिरो, ईमानदारु
 - (iv) होशियारु, होशियारी, मां
 - (v) डह, उहे, वण
 - (vi) हूअ, पंजों, सुनीता

सबकू बाबत सुवालनि जा जवाब

1. (i) (अ) (ii) (ब) (iii) (स)

नवां लप्ति

- दयालू = दयावान
 - आसीस = आशीर्वाद
 - नसीहत = सिखिया
 - तूर्तु = जल्दु
 - लाडली = प्यारी
 - मासूमियत = अबोझाई
 - वाट = रस्तो
 - इल्मु = तालीम